

Krátery

Přišli jsme na svět těsně před začátkem poslední světové války, přežili ji, dosud jsme tady a někdy vzpomínáme. Konce dějů se jimi přibarvují, šednou a zvýrazňují. Dosud přežívají se svými nositeli. Obojí se pak palčivě připomínají s právem na ticho a jeho doznívání. Nebylo mě ještě celých pět let, byl mrazivý lednový podvečer 1944. Běžel jsem pro tátu a pro doktora. Nevěděl jsem co se děje, bylo to však naléhavé, zrovna jak tyhle vzpomínky. Bylo to vážné a byl jsem mimo děj. Na svět se bráška ohlásil pláčem a všudepřítomnými plenkami. Válka se denně připomínala večer co večer hlubokými tóny Big-benu a povzbudivým hlasem Jana Masaryka. Nový človíček v těch chvílích ztichnul, jako by věděl, jaké že to jsou vážné okamžiky.

Formace spojeneckých letadel se vysoko po obloze sunuly a sypaly pod sebe lesklé a třpytivé staniolové papírky. Ty padaly jak sněhové tetelivé vločky, jako naděje něčeho nového a dosud velmi vzdáleného pocitu štěstí. Proběhlo bratrovo první a moje páté léto. Starší děti začaly chodit do školy. Podzim se ohlásil barevností a najednou potemněl. V mlhavém dopoledni se od jihozápadu přiblížil neskutečně blízký hukot nízko letících letadel. Motory zaburácely nad domy jako temné tóny bouřky. Bouře bez ohlášení, bez varování a najednou ohromující a dunivé rány. Maminka vyběhla z kuchyně a celým svým tělem zakryla nic nechápající miminko na postýlce. Byl jsem skrčený vedle jak podivný do své ulity zatažený šnek. Uvnitř této ulity tlouklo vystrašené srdíčko. Cítím ten tlukot dodnes. Modrá stěna pokoje zčernala za zavřenými víčky očí. Maminčiny světlé vlasy najednou začaly rozsvěcovat svíravou tmou. Přitulil jsem se, a ta čirá tma se začala pomalu rozpouštět. Jako začíná ustupovat bolest, jak pomíjí svíravý strach. Ten okamžik vymazal rozdíl denní a noční doby. Najednou pláč, křik malého téměř přidušeného miminka, jako by se život vrátil a ozářil temnotu té chvíle. Byla to skutečně jen chvíle. Hluboko zarytá nejen do paměti.

Spojenecká letadla se svou smrtonosnou náloží časovaných pum pro špatné počasí a orientaci nedonesla svůj náklad nad správný cíl. V časové tísní nešťastně je odhodila na blízký park v městě na vysočině. Měli pod sebou v tom špinavém ránu clonu padajícího listí stromů a mezi řekou a parkem byl jen malý čas na okamžik rozhodnutí. Dům v sousedství kousek nad námi byl poničený, dům kde bydlela babička a děda byl také zasažený, ale ty bomby nevybuchly. Jen kousek níž v parku a na louce před ním zůstaly kužely kráterů a v samotném parku smrt zastihla několik chlapců, kteří sváželi do sběru papír. Dům naproti dlouho připomínal svou rozbitou věžičkou nad schodištěm, že válka je blízko a umí jen bořit. Byla stále blíž jako studená zima, která ne a ne skončit. Každé zlo musí jednou pomítnout. Dlouho očekávané jaro přišlo. Začalo však duněním ze všech stran. Děla mířící do města na řece štěkala dunivě a neúprosně. Utekli jsme do krytu. Kousek pod námi byla stará továrna, která měla ve skále sklady. Tam jsme se s mnoha lidmi tísnili jak ve sluji. Skála opakovala hlubokým tónem dunění nad námi. Ten pocit jsem už znal, ale násobil ho strach a pláč malých dětí. Bylo to, jako by se skála s námi posouvala do nitra země. Byli jsme tu snad všichni z ulice na konci města. Ustrašení a chladem zkřehlí, přikrčení jeden vedle druhého hledali jsme útěchu a naději, že tahle hrůza snad skončí. Pominula, najednou tu bylo jaro a květy. Ulice se zaplnila lidmi, ale i vraky aut a obrněnců, vzduch nassál něco nového, nepopsatelného a nekonečně omamného. Byl to asi ten pocit svobody a nadechnutí. Skřípavé zvuky a praskot střelby utichnul. Nesměl jsem sice ven, ale stačila jedna vycházka s maminkou pro nákup a fantazie dítěte byla ohromena skutečností. Kousek nad námi se proháněla stáda koní, poníků a skotu, různých čtyřnohých kopytníků bez otěží a bez dohledu svých majitelů. Za mým dědou chodili chlapi, různí hospodáři, aby jim poradil. Sloužil ještě před první světovou válkou u dragounů a jako vyučený kovář a odborník pomáhal cennou radou při výběru koní. Určoval stáří a zdravotní stav polosplašených zvířat od jezdeckých koní až po unavené valachy. Byl najednou jako znovuzrozený, přestože měl za sebou v té době víc než tři čtvrtiny života.

Bylo skutečné jaro, všechno se začalo zelenat a kvést. Kluci nosili čokoládu a žvýkačky z UNRA konzerv. Chutnaly tak báječně jako celý ten čas, kdy se lidé začali na sebe usmívat. Na konci léta nás stejně staré čekala první třída základní školy. Byl čas klukovských dobrodružství a nápadů. Denně jsme poslouchali napomínání k opatrnosti a varování před číhajícím nebezpečím. Za každým vrakem a zbořeníštěm se schovávalo. Na konci ulice za posledním domkem byl zátaras z klád, aby mohlo projíždět jen jedno vozidlo. Nad horním ráhnem zátarasu se ukryl mladý chlapec ze zbytků utíkající německé armády a střílel po příjíždějících vozidlech. Sovětský obrněnec zastavil, zamířil a sestřelil horní část zátarasu, kde se mladý Němec ukrýval. Kdyby nezamířil dobře, tak by neměl můj budoucí kamarád kde bydlet. Fanatického bojovníka v zaprášené uniformě zajali a odvedli stranou. Pak bylo jenom slyšet motory kolony obrněnců a několik praskavých výstřelů z ruční zbraně.

Válka tím definitivně skončila a za pár týdnů začala škola. Pani učitelka měla lásku a trpělivost. S námi a s nedostatky doby. Středobodem našich zájmů - tedy pánů kluků byla vyřazená vojenská technika a nápady s ní spojené. Pro rodiče náročné a těžké nás uhlídat a zároveň sehnat živobytí. Samozřejmě, že vítězila dětská zvědavost. Připravovali jsme jim horké chvílky. Dětská fantazie nezná strach. Ten byl jako skončená válka hodně daleko. Mizeli jsme z jejich dohledu, prozkoumali jsme kdejaký nebezpečný kout. V této době se mísilo štěstí s radostí a velkou starostí. Hektická doba přinášela stále něco nového a neočekávaného. Musel jsem však pomáhat s malým hospodářstvím. Děda pořídil pár slepic a králíků. Přesto jsem se dokázal ztratit z dohledu dospělých. Jednoho večera v době, kdy už dozrávaly jeřabiny nás hledala až do tmy celá rota rodičů a prarodičů. Kráter po ničivé bombě byl dokonalým úkrytem. Na jeho dně jsme zapoměli na svět kolem. Jeho trychtýř otevíral pohled na noční oblohu plnou hvězd. Našli nás a sami byli nakonec rádi, že to dobře dopadlo a že jsme celí. Vyrytý symbol síly ničení nás ukrýval jak to dělávají některé zvířecí maminky, před nebezpečím a s pečlivostí přirozených instinktů. Po letech, kdy jsem navštívil své rodné město, zastavil jsem se v parku u pomníčku připomínky tragedie několika chlapců z roku 1944. Bylo to dávno po kruté světové válce. Mezi lidmi a jejich starostmi se usadila plíživě nová válka, říkali jí studená. Někdejší krátery byly zahlazeny, ale množily se další, zrádnější a nepředvídatelné. Nejbolestivěji však se objevily ty nové, vytvořené lidmi a dokonce i těmi, kteří věděli co znamenaly a jaké byly jejich důsledky. Nestací, že život přináší těžké zkoušky a že jsou součástí jeho podstaty. Krátery uměle tvořené, dokonce záměrně hloubené jsou pozůstatkem doby, kterou vytěsňujeme ze vzpomínek, opomíjíme jako neznalost historie. Důsledky těchto pozůstatků zla jsou ničivé jako jejich nezhojené rány. Obcházejím někdy kolem nich a po jejich okrajích, tiše a smutně vzpomínám. Snažím se nezapomínat.

